

Handreiking Zien! Monitoring sociale veiligheid

November 2019

Powered by **Driestar onderwijsadvies**

Inhoud

Inleiding	3
Vragenlijsten.....	3
Contact	3
Definities	4
Afname-eisen	4
Representativiteit.....	4
Privacy	5
Instructie	5
Gegevensuitwisseling	5
Interpretatie van de gegevens	6
Berekening scores	6
Benchmarkgegevens op school- en leerlingniveau (september 2018)	6
Toelichting op de schoolresultaten	7
Adviezen voor analyse.....	9
Bronnen	9
Helder zicht op de resultaten	9
Vragen op schoolniveau	9
Achtergrond.....	10
Wet Veiligheid op school.....	10
Toezicht inspectie op de zorgplicht.....	10
Betrouwbaarheid en validiteit van de vragenlijst	10
Bijlage 1 Overzicht uitgewisselde gegevens	12
Bijlage 2 Instructie berekenen schoolgemiddelden Sociale veiligheid	13
A. Vragenlijst vanaf 1 augustus 2018	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
B. Vragenlijsten geldig t/m 31 juli 2018	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 3 Voorbeeldformat schooldocument analyse monitoring sociale veiligheid	15

Inleiding

Deze handreiking beschrijft hoe Zien! ingezet kan worden als instrument voor de monitoring van sociale veiligheid. Vanuit het ministerie en de inspectie zijn eisen gesteld aan deze monitoring. Het is daarom van belang dat goed kennis wordt genomen van de informatie in deze handreiking.

Vragenlijsten

Voor de monitoring wordt gebruik gemaakt van de vragenlijst ZIEN! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat. Informatie uit de categorieën Welbevinden, Pestbeleving en Veiligheidsbeleving zal worden gebruikt.

Contact

Vragen naar aanleiding van deze handreiking kunnen gesteld worden via e-mail: zien@parnassys-academie.nl.

Gouda, november 2019

C.P. (Corine) van Elst MSc

Drs. B. (Bertine) Haverhals

S.W. (Suzanna) van der Klooster-Sturm MA

Definities

De wet verstaat onder sociale veiligheid op school dat de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen wordt gewaarborgd en dus niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Er heerst een veilige en positieve sfeer op school. Pesten, uitschelden, discriminatie, geweld en andere vormen van ongepast gedrag worden zoveel mogelijk voorkomen of er wordt tegen opgetreden.

Scholen moeten volgens de wet met behulp van de monitor inzicht krijgen in drie belangrijke aspecten van veiligheid:

- hoe ervaren leerlingen de sociale en fysieke veiligheid op school?
- hebben leerlingen te maken met aantasting van de sociale en fysieke veiligheid?
- hoe is het gesteld met het welbevinden van leerlingen op school?

Deze drie aspecten komen terug in de vragenlijst ZIEN! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat, respectievelijk geoperationaliseerd in de categorieën Veiligheidsbeleving, Pestbeleving en Welbevinden.

De definities van deze categorieën zijn als volgt:

- **Veiligheidsbeleving** is het ervaren van een veilig gevoel in diverse (school)situaties. De leerling heeft het gevoel erbij te horen.
- **Welbevinden** is het zich goed voelen in de klas zowel op relationeel gebied bij de leerkracht als op schools gebied.
- **Pestbeleving** is het gevoel van een kind dat er sprake is van een stelselmatig fysieke, verbale en/of relationele agressieve benadering door andere kinderen, waarbij het slachtoffer het gevoel heeft dat hij niet tegen de dader(s) op kan.

Meer achtergrondinformatie is te vinden in de Verantwoording ZIEN! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat en de Verantwoording ZIEN! Leerling 5-8 Veiligheidsbeleving. Deze kun je downloaden van de [website](#). De verantwoordingen zijn ook te vinden onder de knop Informatief op het startscherm van Zien! in ParnasSys.

Afname-eisen

Voor het afnemen van de vragenlijsten is het van belang om de beschikbare handleiding te volgen. Deze is te downloaden onder Informatief, op het startscherm van Zien! in ParnasSys. Wanneer je toestemming geeft (zie pag. 5) voor het verstrekken van de gegevens aan de inspectie, verklaar je daarmee tevens dat je je aan de hieronder genoemde instructies hebt gehouden, dat de privacy van de leerlingen is gerespecteerd en de scores representatief zijn voor de school. Dat houdt in:

Representativiteit

- De vragenlijst wordt minimaal 1x per jaar afgenomen.
- Alle leerlingen in groep 5-8 vullen de vragenlijst in. Het is belangrijk om van alle leerlingen resultaten te hebben in het kader van een aanpak. Voor een adequate preventieve en eventueel curatieve aanpak, is het nodig om te weten welke leerlingen of groepen ondersteuning nodig hebben.
- Voor de inspectie is monitoring van de groep 5-8 met behulp van de genoemde vragenlijsten voldoende. Binnen Zien! zijn voor de groepen 1-4 ook leerlingvragenlijsten beschikbaar, die ook de categorieën Welbevinden, Pestbeleving en Veiligheidsbeleving bevragen. De school kan

ervoor kiezen deze ook af te nemen in de onderbouw. De benodigde materialen zijn te vinden onder Informatief op het tabblad van Zien! in ParnasSys. De vragenlijsten worden mondeling of klassikaal afgenomen. De resultaten kunnen geregistreerd worden in ParnasSys.

Privacy

- Zorg ervoor dat de leerlingen elkaar niet kunnen beïnvloeden tijdens het invullen en niet elkaars vragenlijsten kunnen bekijken (door mee te lezen op het scherm).
- Kijk zelf ook niet mee tijdens het invullen. Wees beschikbaar voor verduidelijkingsvragen, maar stuur daarbij niet richting een antwoord.

Instructie

- Geef de leerlingen duidelijke instructies voorafgaand aan het invullen. Daarvoor kan de instructie en bijbehorende PowerPointpresentatie gebruikt worden. Deze zijn te vinden onder de knop 'Informatief' op het startscherm van Zien! in ParnasSys.
- Geef vooraf duidelijk aan wat er met de antwoorden van de leerlingen gaat gebeuren. De tekst die hiervoor in de handleiding staat, luidt als volgt:

"Ik ben heel benieuwd hoe jullie over jezelf denken. Daar is deze vragenlijst voor. Het gaat dus over jezelf, er is daarom geen goed of fout antwoord. Je vult in wat jij denkt, voelt of doet. Daarom is het belangrijk dat je de vragenlijst eerlijk invult, ook als je denkt dat het niet zo'n leuk antwoord is. Alle antwoorden zijn goed, als het maar is wat jij denkt, voelt of doet. Je krijgt er ook geen cijfer voor. De antwoorden ga ik gebruiken om je beter te kunnen begrijpen en om je te kunnen helpen als dat nodig is."

Gegevensuitwisseling

ParnasSys verstuurt, via Driestar educatief en pas na toestemming van de school, de gegevens naar de inspectie. Een aantal aandachtspunten daarbij:

- In bijlage 1 is een overzicht te vinden van de gegevens die uitgewisseld zullen worden.
- De gegevensuitwisseling zal elk schooljaar na 1 juli plaatsvinden. De school krijgt dan zelf ook een terugkoppeling van de gegevens die naar de inspectie zijn verstuurd. Deze terugkoppeling wordt gemaïld naar het mailadres dat staat ingesteld in ParnasSys bij degene die toestemming heeft gegeven in ParnasSys. Zorg er dus voor dat dat een actueel mailadres is.
- Om toestemming te geven dat de gegevens gedeeld mogen worden met de inspectie is het nodig hier akkoord voor te geven in ParnasSys. De applicatiebeheerder kan in ParnasSys via het tabblad 'Beheer' bij koppelingen kiezen voor 'Zien! gegevensuitwisselingen'. Op het scherm dat verschijnt kan de toestemming worden gegeven. Meer hierover is te lezen in het eerder verschenen [artikel](#).
- Alleen gegevens uit vragenlijsten waarvan de einddatum vóór 1 juli staat, worden meegenomen. Het is daarom goed dat te controleren!
- Alleen gegevens uit vragenlijsten die zijn klaargezet via de knop 'leerlingvragenlijst klaarzetten' (dus niet via 'Invoeren nieuwe observatielijst') worden meegenomen.
- De toestemming geldt telkens voor één schooljaar. Per 1 augustus staat de optie altijd uit en dient deze opnieuw geactiveerd te worden als je voor het volgende jaar opnieuw toestemming wilt geven.

Interpretatie van de gegevens

De uitslag die met de inspectie wordt gedeeld, is een schoolgemiddelde voor ieder van de drie categorieën (Welbevinden, Pestbeleving en Veiligheidsbeleving). Het delen met de inspectie gebeurt uiteraard pas nadat de school toestemming heeft gegeven. Aan het eind van dit document lees je hoe dit doet.

Berekening scores

Het berekenen van een gemiddelde score per school gebeurt als volgt:

1. Per stelling zijn telkens minimaal 1 en maximaal 4 punten te behalen, afhankelijk van het ingevulde antwoord.
2. De maximale score per categorie is telkens dus 4 x het aantal stellingen van die categorie. Omdat niet elke categorie evenveel vragen heeft, wordt per categorie de gemiddelde score berekend door de totaalscore te delen door het aantal stellingen. Dit resulteert in een score tussen 1 en 4.
3. Alle gemiddelde scores van alle leerlingen worden bij elkaar opgeteld en vervolgens gedeeld door het aantal ingevulde vragenlijsten.
4. Dat is de gemiddelde schoolscore. Deze ligt dus altijd tussen de 1 en de 4, waarbij 1 de minst wenselijke score is, en 4 de meest wenselijke score.

Benchmarkgegevens op school- en leerlingniveau (september 2018)

Door vergelijking van de school- en leerlinggemiddelden met de landelijke gemiddelden kan een school inzicht krijgen in hoe de resultaten zich verhouden tot andere scholen. De huidige benchmarkgegevens zijn vastgesteld in september 2018. Deze zullen niet jaarlijks worden aangepast, alleen indien uit analyse blijkt dat de huidige normen niet meer voldoen.

De benchmarkgegevens op schoolniveau (Tabel 1 en 2) kunnen gebruikt worden voor de vergelijking van de gegevens op schoolniveau, die met de inspectie zijn gedeeld.

Tabel 1

Benchmarkgegevens op schoolniveau van de gemiddelden per categorie

Categorie	M	SD
Welbevinden	3,14	0,18
Pestbeleving	3,69	0,12
Veiligheidsbeleving	3,49	0,17

Tabel 2

Landelijk gemiddelde op schoolniveau van de percentages per stelling voor Pestbeleving

	Dat is (bijna) altijd zo	Dat is vaak zo
1. Andere kinderen doen mij pijn.	1,82%	4,11%
2. Andere kinderen schelden mij uit.	1,76%	4,05%
3. Andere kinderen sluiten mij buiten.	2,10%	4,05%
4. Andere kinderen lachen mij uit.	1,90%	3,55%

De benchmarkgegevens op leerlingniveau (Tabel 3 en 4) kunnen gebruikt worden voor de interpretatie op groeps- en leerlingniveau. Hierbij wordt opgemerkt dat er geen aparte groepsnormering is vastgesteld. We adviseren op groepsniveau om naar de gemiddelden op leerlingniveau te kijken.

Tabel 3*Benchmarkgegevens op leerlingniveau van de gemiddelden per categorie*

Categorie	M	SD
Welbevinden	3,15	0,54
Pestbeleving	3,69	0,47
Veiligheidsbeleving	3,56	0,52

Tabel 4*Landelijk gemiddelde op leerlingniveau van de percentages per stelling voor Pestbeleving*

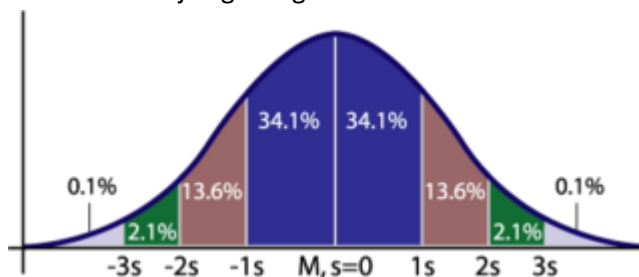
	Dat is (bijna) altijd zo	Dat is vaak zo
1. Andere kinderen doen mij pijn.	1,59%	3,18%
2. Andere kinderen schelden mij uit.	1,73%	3,26%
3. Andere kinderen sluiten mij buiten.	1,82%	3,00%
4. Andere kinderen lachen mij uit.	1,73%	2,87%

Toelichting op de schoolresultaten

Onderstaand is een korte uitleg bij de scores te vinden, om te begrijpen wat ze betekenen. Voor tips bij de analyse van de resultaten, verwijzen we je naar de volgende paragraaf.

Uitleg bij de gemiddelde score van de categorieën

- In de tabellen zie je de gemiddelden (M) en de standaardafwijking (SD) daarvan. De standaardafwijking geeft de spreiding van de resultaten aan. Zie Figuur 1 voor een toelichting. 34,1% van de scholen/leerlingen scoort tussen het gemiddelde en één standaardafwijking lager. 47,7% van de scholen/leerlingen scoort tussen het gemiddelde en 2 standaardafwijkingen lager.

Figuur 1 Standaardafwijking en verdeling van scores. (Bron: Wikipedia)

- Aan de hand daarvan kun je inschatten hoe je school/leerling heeft gescoord: is dat hoger of lager dan het gemiddelde? En hoeveel procent van de scholen/leerlingen heeft een hogere of lagere score behaald?

Uitleg bij de standaarddeviatie (SD)

- De standaarddeviatie op schoolniveau (die je krijgt bij de terugkoppeling) zegt iets over de spreiding van je schoolresultaten. Zit deze dicht bij 0, dan betekent dat dat alle leerlingen dicht bij het gemiddelde hebben gescoord. Zit je SD dicht bij 1 of daarboven, dan betekent dat dat leerlingen erg gespreid hebben gescoord. Je schoolgemiddelde zegt dan dus minder en is het zeker raadzaam naar afzonderlijke groepen/leerlingen te kijken.
- Een kanttekening daarbij is: wanneer weinig leerlingen de vragenlijst hebben ingevuld, is de standaarddeviatie altijd groot. In dat geval is een gemiddelde vaak ook vertekend.

- De standaarddeviatie op landelijk niveau (in de tabellen) zegt iets over de spreiding van het landelijk gemiddelde, dus de spreiding tussen de gemiddelden van de scholen. Dat getal is veel kleiner dan jullie school-SD, omdat deze SD berekend is op basis van veel scholen én omdat dat een SD is op basis van cijfers die zelf ook al gemiddelden zijn. Deze landelijke SD kun je gebruiken om te kijken of jouw schoolscores vallen binnen de range van het landelijk gemiddelde, zoals uitgelegd in de handreiking.
- Je school-SD kun je dus niet vergelijken met de landelijke SD. Een SD zegt alleen iets over het gemiddelde waar het bij hoort.

Waarde van de percentages?

- De percentages die je als school gekregen hebt (scholen die toestemming hadden gegeven voor het delen van de schoolgemiddelden met de inspectie zijn geïnformeerd via een e-mail), zijn afgerond op gehele percentages. Neem dat mee bij de interpretatie; het is nu soms niet goed mogelijk om te zien of en hoe veel de school afwijkt van de benchmark. In volgende jaren zal de rapportage aan scholen daarom specifieker zijn, zodat de percentages beter te vergelijken zijn. De percentages zeggen nu wel wat wanneer je onder het gemiddelde scoort, of duidelijk boven het gemiddelde.
- Kijk ook naar de percentages op beide antwoordmogelijkheden in relatie tot elkaar. Is er vaker dan gemiddeld gekozen voor antwoordoptie 'Dat is vaak zo', maar minder vaak dan gemiddeld voor antwoordoptie 'Dat is (bijna) altijd zo'? Dan is dat hoge percentage daardoor te verklaren, en is het relatief gezien niet hoog.
- Is de gemiddelde score op Pestbeleving hoog, maar geven de percentages op antwoordopties bij de stellingen toch aan dat relatief veel leerlingen zich vaak of (bijna) altijd gepest voelen, of juist andersom? De gemiddelde score is een gemiddelde van alle vier de stellingen. Het kan zijn dat er op een aantal stellingen bovengemiddeld gescoord wordt, en dat dat gecompenseerd wordt door de andere stellingen. Wellicht is ook antwoordoptie 'Dat is soms zo' vaker gekozen dan antwoordoptie 'Dat is (bijna) nooit zo'. Dat heeft invloed op de gemiddelde score, maar is niet te herleiden uit de percentages bij antwoordoptie 'Dat is vaak zo' en 'Dat is (bijna) altijd zo'.
- Zeker voor scholen met een kleine bovenbouwpopulatie geldt, dat de percentages waarschijnlijk snel hoog zijn: wanneer 50 leerlingen de vragenlijst hebben ingevuld, krijg je al een percentage van 2% wanneer één leerling een bepaalde antwoordoptie heeft gekozen. De percentages zeggen dan minder.

Algemeen

- De school geeft zelf aan als de inspectie op bezoek komt, of zij wel of niet tevreden is met de resultaten en op grond waarvan. Dat kan bijvoorbeeld door te vergelijken met eerdere resultaten van de school, of door een vergelijking met de benchmarkgegevens. De inspectie is geïnteresseerd in acties naar aanleiding van de resultaten en het effect ervan, meer dan in de daadwerkelijke resultaten. In de volgende paragraaf vind je adviezen bij de analyse.
- Analyseer ook op groeps- en leerlingniveau. Ben je tevreden met het schoolgemiddelde, dan hoeft er op schoolniveau wellicht geen actie ondernomen te worden. Geeft een individuele leerling aan dat hij/zij zich gepest voelt, dan adviseren wij om daar altijd actie op te ondernemen. Dit komt niet altijd meteen in het schoolgemiddelde naar voren.

Adviezen voor analyse

In bijlage 3 is een voorbeeldformat te vinden, waarin je als school je eigen gegevens, bevindingen en acties kunt vastleggen met betrekking tot jullie resultaten en keuzes.

Onderstaand vind je enkele adviezen om de analyse op jullie school vorm te geven.

Bronnen

Vergelijk de resultaten uit de leerlingvragenlijst Leer- en leefklimaat met andere informatie(bronnen), zoals:

- Resultaten Zien!-observatielijsten ingevuld door de leerkracht:
  - o Welbevinden (en betrokkenheid)
  - o Welke Zien!-aspecten ziet de leerkracht relatief veel/weinig? Is er een balans tussen ruimtenemende en ruimtegevende vaardigheden? Zitten daar risico's?
- Resultaten Zien! Leerling 5-8 Sociale vaardigheden
  - o Voor welke Zien!-aspecten geven de leerlingen aan dat ze ze relatief veel/weinig laten zien? Is er een balans? Waar zitten mogelijk risico's?
- Resultaten Zien!-oudervragenlijst
- Mondelinge informatie van ouders over hun kind
- Uitkomsten medewerkerstevredenheidsonderzoek
- Uitkomsten oudertevredenheidsonderzoek
- Analyse van incidentenregistratie

Helder zicht op de resultaten

- Komen de resultaten overeen met wat je in de praktijk ziet? Maak een inschatting van de betrouwbaarheid van de resultaten!
- Kijk door naar de gegevens op groeps- en leerlingniveau (in ParnasSys op te vragen). Bedenk met welke leerlingen wil je nog eens in gesprek wilt, omdat de resultaten aanleiding geven, of omdat ze minder betrouwbaar lijken. Je kunt de volgende vragen stellen:
  - o Wat is hun beleving precies?
  - o Hebben ze de vragen goed begrepen?
  - o Kunnen ze genoeg reflecteren over een wat langere periode/hun eigen gedrag?
  - o Wat zouden ze graag willen?
  - o Welke mogelijkheden zien ze voor zichzelf om wat te veranderen?
  - o Bij keuzes voor antwoordopties 'Dat is soms zo' of 'Dat is vaak zo':
    - wat vinden ze 'soms'/'vaak'?
    - in wat voor situaties vindt het plaats?
    - Wie zijn erbij betrokken?

Vragen op schoolniveau

- Zie je een trend in bepaalde leerjaren/bouwen?
- Wat zie je in vergelijking met de vorige resultaten?
- Zie je een relatie met trends bij de toetsresultaten?
- Zie je relaties met het leerkrachthandelen in bepaalde groepen?
- Zijn de afgesproken interventies/preventieve activiteiten uitgevoerd zoals afgesproken?

Tot slot:

Ben je tevreden? Wat wil je gaan (laten) doen? Op school-, groeps- en/of leerlingniveau?

Achtergrond

Wet Veiligheid op school

Aanleiding voor de monitoring is dat per 1 augustus 2015 de wet Veiligheid op school in werking is getreden.¹ Deze wet verplicht scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs jaarlijks de veiligheid van leerlingen te monitoren met een instrument dat een representatief en actueel beeld geeft.² De leerlingvragenlijst van Zien! kan hiervoor gebruikt worden.

Centraal in de wetgeving staat de zorgplicht van de school. Scholen worden geacht leerlingen een veilige omgeving te bieden. Het voeren van een actief veiligheidsbeleid is daarbij noodzakelijk. De Memorie van Toelichting bij de wet zegt hierover: *“Een school kan pas goed beleid ten aanzien van sociale veiligheid voeren als zij inzicht heeft in de feitelijke en ervaren veiligheid en het welbevinden van de leerlingen. Op basis van monitoring die een representatief en actueel beeld geeft van de sociale veiligheid van de leerlingen, krijgen scholen inzicht in de daadwerkelijke sociale veiligheid op de school.”*³

Monitoring is geen doel, maar een middel. Het doel is dat de school bijtijds weet wanneer leerlingen zich niet veilig voelen en zo nodig maatregelen neemt tot verbetering. Dat maakt het van belang dat de school de monitoring zo inricht dat het de informatie geeft die nodig is om een adequaat veiligheidsbeleid te kunnen voeren dat past bij de situatie van de school.⁴

Toezicht inspectie op de zorgplicht

De inspectie let er vooral op of de veiligheidsbeleving van leerlingen wordt gemonitord en of de school actie onderneemt als de resultaten daartoe aanleiding geven. Het is van belang dat de monitoring jaarlijks een representatief beeld van de school geeft. Daarvoor dient een valide, betrouwbaar en gestandaardiseerd instrument te worden gebruikt. De monitoring moet inzicht geven in de feitelijke en ervaren veiligheid en het welbevinden van leerlingen. De wet verplicht scholen de monitoringsgegevens aan de inspectie aan te leveren. Indien de veiligheid niet in kaart is gebracht, worden scholen daar zo nodig op aangesproken. Ernstige incidenten of risico's zijn aanleiding om scholen aan te spreken op het waarborgen van de sociale veiligheid.

Betrouwbaarheid en validiteit van de vragenlijst

De vragenlijst Zien! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat is een betrouwbaar en valide instrument. De interne consistentie is op één categorie voor meisjes na voldoende tot goed. Uit de test-hertestanalyse bleek dat de vragenlijst een stabiel instrument is. Wat betreft de validiteit bleek uit de factoranalyse dat de categorieën daadwerkelijk onderscheiden kunnen worden en een groot deel van de variantie verklaren. Voor meer uitgebreide gegevens over de betrouwbaarheid en validiteit van de categorieën Welbevinden en Pestbeleving verwijzen we naar de verantwoording van de vragenlijst Zien! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat.

De vragenlijst Zien! Leerling 5-8 Veiligheidsbeleving (inmiddels samengevoegd met de vragenlijst Zien! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat) is eveneens een betrouwbaar en valide instrument. De interne consistentie is voor jongens voldoende, voor meisjes goed. Wat betreft de validiteit bleek uit de factoranalyse dat alle stellingen tot één categorie behoren en dat deze categorie een groot deel

---

^{1 3} Tweede Kamer der Staten-Generaal (2015). *Wijziging van enige onderwijswetten in verband met het invoeren van de verplichting voor scholen zorg te dragen voor de sociale veiligheid op school. Memorie van toelichting.* 's-Gravenhage: Tweede Kamer.

^{2 4} https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/sociale-veiligheid/inhoud/toezicht-op-naleving-zorgplicht-sociale-veiligheid-op-school?utm_source=e-mailnieuwsbrief&utm_medium=email&utm_campaign=Onderwijsinspectie+%E2%80%93+Primair+onderwijs

van de variantie verklaart. Een uitgebreidere beschrijving van de betrouwbaarheid en de validiteit is te vinden in de verantwoording van deze vragenlijst.

Bijlage 1 Overzicht uitgewisselde gegevens

Gegevens met betrekking tot het monitoren van de sociale veiligheid, die worden uitgewisseld met de inspectie, nadat de school daarvoor toestemming heeft gegeven.

Gegevens	Toelichting
Brincode van de school	
Schoolnaam	
Leerjaren van de leerlingen die de vragenlijst hebben ingevuld	5, 6, 7 en/of 8
Per categorie (WB, VB, PB): gemiddelde ruwe score (één getal per categorie op schoolniveau)	Zie * onderaan deze pagina voor de wijze van berekenen van de gemiddelde ruwe scores.
Standaardafwijking van het gemiddelde	Dit geeft de spreiding van de gegevens aan (of veel leerlingen rond dit gemiddelde gescoord hebben of juist niet).
Van de categorie Pestbeleving het aantal keer dat antwoordopties zijn gekozen	Voor elke stelling wordt per antwoordoptie aangegeven hoeveel procent van de leerlingen dit antwoord heeft gekozen.
Aantal leerlingen dat vragenlijst heeft ingevuld + het totaal aantal leerlingen in de groepen 5-8 op 1 juli	Dit is om de representativiteit van de monitoring te kunnen bepalen.
Toelichting bij afwijking van representativiteit	Indien niet alle leerlingen uit groep 5-8 de vragenlijsten hebben ingevuld, kun je in ParnasSys toelichten waarom dat het geval is. Deze toelichting wordt gedeeld met inspectie.
Antwoord op vraag naar waarborgen privacy.	In ParnasSys geef je aan of je de regels met betrekking tot het afnemen van de vragenlijsten hebt gevolgd.
Toelichting bij afwijking van waarborgen privacy.	Indien je de adviezen uit de handleiding niet hebt opgevolgd en dat hebt aangegeven, licht je in ParnasSys de reden toe. Deze toelichting wordt gedeeld met de inspectie.
Afnamedata vragenlijst	De begindatum van de eerste vragenlijst die is ingevuld en de einddatum van de laatste vragenlijst die is ingevuld. Zo kan de inspectie vaststellen of het daadwerkelijk gegevens uit het huidige schooljaar betreft.

* berekening gemiddelden van de categorieën

- Per stelling zijn telkens minimaal 1 en maximaal 4 punten te behalen, afhankelijk van het ingevulde antwoord.
- De maximale score per categorie is telkens dus 4 x het aantal stellingen van die categorie.
- Voor elke ingevulde vragenlijst wordt de totaalscore per categorie berekend. Vervolgens wordt een gemiddelde score berekend door de totaalscore weer te delen door het aantal stellingen.
- Deze scores worden allemaal bij elkaar opgeteld en vervolgens gedeeld door het aantal ingevulde vragenlijsten.
- Dat is de gemiddelde schoolscore. Deze ligt dus altijd tussen 1 en 4.

Bijlage 2 Instructie berekenen schoolgemiddelden Sociale veiligheid

In deze instructie lees je hoe je zelf de schoolgegevens uit ParnasSys kunt halen en berekenen, voor de vragenlijst Zien! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat die je na 1 augustus 2018 hebt laten invullen. Daarvoor vul je de gevraagde gegevens telkens in in het Excelbestand 'Format schoolgemiddelden monitoring sociale veiligheid'. Dit bestand is te downloaden onder de knop 'Informatief' op het startscherm van Zien! in ParnasSys, onder het kopje 'Zien! schoolniveau'.

Door in de geel gearceerde cellen op het werkblad 'Invulblad' de getallen in te vullen die je kunt verzamelen vanuit het overzicht van Zien!, wordt het tabblad 'Schooloverzicht' gevuld. De inhoud van het tabblad 'Schooloverzicht' geeft de gevraagde gegevens die aan de inspectie gegeven kunnen worden (dit kan geautomatiseerd door vóór 1 juli in beheer aan te geven dat de gegevens met de inspectie gedeeld mogen worden. Voor meer informatie zie pagina 5 van deze handreiking).

In deze instructie is telkens geel gearceerd wanneer er gegevens ingevuld moeten worden in het Excelbestand. De uitslagen komen vervolgens op het tabblad 'Schooloverzicht' te staan. Je ziet de tabbladen onderin in het Excelbestand.

Overzicht schoolgegevens			
Brincode school:			
Schooljaar:			
Totaal aantal ingevulde vragenlijsten Leer- en leefklimaat:			
Aantal leerlingen leerjaar 5-8:			
Gemiddelde score WB			
Gemiddelde score PB			
Gemiddelde score VB			

	Dat is (bijna) altijd zo	Dat is vaak zo
1. Andere kinderen doen mij pijn.		
2. Andere kinderen schelden mij uit.		
3. Andere kinderen sluiten mij buiten.		
4. Andere kinderen lachen mij uit.		

Tabel 1 Benchmarkgegevens op schoolniveau van de gemiddelden per categorie		
Categorie	M	SD
Welbevinden	3,14	0,18
Pestbeleving	3,69	0,12
Veiligheidsbeleving	3,49	0,17

Tabel 2 Landelijk gemiddelde op schoolniveau van de percentages per stelling voor Pestbeleving		
	Dat is (bijna) altijd zo	Dat is vaak zo
1. Andere kinderen doen mij pijn.	1,82%	4,11%
2. Andere kinderen schelden mij uit.	1,76%	4,05%
3. Andere kinderen sluiten mij buiten.	2,10%	4,05%
4. Andere kinderen lachen mij uit.	1,90%	3,55%

Legenda	
Veld wordt automatisch gevuld	
Door school in te vullen veld	
Lager dan 2 standaarddeviaties van landelijk gemiddelde	
Lager dan 1 standaarddeviatie van landelijk gemiddelde	
Tussen 1 standaarddeviatie hoger en lager dan het gemiddelde	
Hoger dan 1 standaarddeviatie van landelijke gemiddelde	
Lager dan of gelijk aan landelijk gemiddelde	
Hoger dan landelijk gemiddelde	

1. Ga naar het tabblad Groep > klik de bovenste groep aan die de leerlingvragenlijsten heeft ingevuld (groep 5-8)
2. Klik op Begeleiding > Observatielijsten
3. Klik de ingevulde vragenlijst ZIEN! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat aan.
4. Bovenaan het overzicht zie je percentages.

Categorieën per leerling		Antwoorden per stelling						
Weergave		Vergelijken met						
Standaardweergave		Kies...						
Categorieën:		Graadmeters				Pesten		Overig
		BT	WB	RK	AN	PB	PG	VB
Uitspraak op groepsniveau:		80%	77%	76%	73%	89%	91%	86%
Teddie Aras		72	47	59	69	100	100	100
Felice Bakker		85	16	17	81	26	48	42
Nadja Bosch		40	41	14	99	13	4	20

>> Noteer de percentages onder WB, PB en VB in het bestand 'Format schoolgemiddelden monitoring sociale veiligheid' op het tabblad 'Invulblad'.

5. Klik in ParnasSys op het tabblad 'Antwoorden per stelling'

Observatielijst	
Begindatum	17-08-2017
Einddatum	14-09-2017
Afgenomen door	
Observatielijst	ZIEN! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat

6. Je ziet per stelling hoeveel leerlingen een bepaalde antwoordoptie hebben gekozen. Scroll naar stelling 25.

>> Noteer het aantal onder 'Dat is vaak zo' en 'Dat is bijna altijd zo' in het Excelbestand op het tabblad 'Invulblad'.

	Dat is (bijna) nooit zo	Dat is soms zo	Dat is vaak zo	Dat is (bijna) altijd zo
25. <i>Andere kinderen doen mij pijn.</i>	5	3	3	1
26. <i>Andere kinderen scheiden mij uit.</i>	5	2	4	1
27. <i>Andere kinderen sluiten mij buiten.</i>	8	0	3	1
28. <i>Andere kinderen lachen mij uit.</i>	8	0	3	1

>> Doe dit ook voor stelling 26, 27 en 28. Noteer vervolgens vooraan de rij in het Excelbestand het totaal aantal leerlingen dat de vragenlijst heeft ingevuld (Tip: tel op het tabblad 'Antwoorden per stelling' de getallen onder alle antwoordopties bij één stelling op).

7. Klik in ParnasSys onderaan op 'Terug naar het overzicht'.
8. Klik vervolgens op het pijltje naar rechts dat je rechtsboven in ParnasSys ziet. Zo ga je naar de volgende groep. Herhaal stap 3-7 voor alle groepen.

>> Noteer telkens de gegevens op het juiste tabblad.

9. Zijn de vragenlijsten meerdere keren ingevuld in één schooljaar? Via de automatische uitwisseling met de inspectie worden de resultaten van alle vragenlijsten meegenomen. We raden aan dat handmatig daarom ook zo te doen.

>> Noteer de resultaten per vragenlijst telkens in een nieuwe regel/rij in Excel.

10. Vul uiteindelijk op het tabblad 'Schooloverzicht' nog het totaal aantal leerlingen in de groepen 5-8 in (dat kan dus anders zijn dan het aantal leerlingen dat daadwerkelijk de vragenlijsten heeft ingevuld!)

Resultaten

De schoolgemiddelden voor de schalen welbevinden, pestbeleving en veiligheidsbeleving zijn:

[printscreen van tabel uit Excel toevoegen]

Keuze voor Zien! Leerling 5-8 Leer- en leefklimaat als monitoringsinstrument

Als school maken we gebruik van Zien! voor het observeren van het welbevinden, de betrokkenheid en de sociale vaardigheden.

We willen graag de leerlingen (die dat kunnen) op vergelijkbare schalen bevragen, omdat we het belangrijk vinden dat de resultaten ook daadwerkelijk gebruikt worden voor het verbeteren van de veiligheidsbeleving als dat nodig blijkt te zijn. Door op vergelijkbare schalen te observeren/te bevragen, kun je resultaten goed vergelijken en inschatten of leerlingen een goed beeld hebben van hoe het gaat / of leerkrachten goed observeren.

Een tweede belangrijke voordeel van Zien! vinden we dat de resultaten per leerling bekend zijn. Hierdoor kunnen we snel bepalen met welke leerlingen we in gesprek gaan / die we beter gaan observeren.

Bovendien zitten alle resultaten dan in één systeem en kan er bekeken worden of er per leerling/groep (als de groep redelijk hetzelfde blijft) trends waarneembaar zijn.

Privacy gewaarborgd

De vragenlijst is als volgt afgenomen, om te bevorderen dat de leerlingen zo eerlijk mogelijk antwoord geven:

- Vooraf en achteraf is duidelijk verteld wat het doel is van de vragenlijst en wat er met de uitkomsten gebeurt:
'Ik ben heel benieuwd hoe jullie over jezelf denken. Daar is deze vragenlijst voor. Het gaat dus over jezelf, er is daarom geen goed of fout antwoord. Je vult in wat jij denkt, voelt of doet. Daarom is het belangrijk dat je de vragenlijst eerlijk invult, ook als je denkt dat het niet zo'n leuk antwoord is. Alle antwoorden zijn goed, als het maar is wat jij denkt, voelt of doet. Je krijgt er ook geen cijfer voor. De antwoorden ga ik gebruiken om je beter te kunnen begrijpen en om je te kunnen helpen als dat nodig is.'

Representativiteit

De leerlingen die vragenlijst hebben ingevuld, vormen **wel/niet** een representatieve afspiegeling van de leerlingpopulatie.

Hoe de keus gemaakt is wie we de vragenlijst hebben laten invullen:

- Alle leerlingen vanaf leerjaar ... hebben we Zien! laten invullen.
- Voor lagere leerroutes en voor jongere kinderen zullen de antwoorden weinig informatie geven, is de verwachting, omdat die leerlingen nog nauwelijks/niet kunnen reflecteren op hun eigen gedrag/hun taalniveau en -begrip is te laag/hun beleving heel erg wordt bepaald door wat er nu of zojuist gebeurt/is gebeurd.

Voor de leerlingen die niet zijn bevraagd met een vragenlijst, zijn we als school wel bewust en planmatig bezig met het in kaart brengen van de veiligheidsbeleving en het zoeken naar verbetering ervan als het nodig is:

- Twee keer per jaar vult iedere leerkracht Zien! in. Daarin is expliciet aandacht voor het welbevinden van de leerling. Als er minder signalen van welbevinden zichtbaar zijn, wordt altijd in overleg met de overige betrokkenen rond de leerling (in ieder geval ouders) gezocht naar mogelijke oorzaken en oplossingen
- Aan ouders wordt gevraagd (ook door het laten invullen van de Zien!oudervragenlijst) hoe zij het welbevinden van hun kind zien en hoe het kind de veiligheid en de contacten met leeftijdgenoten en volwassenen op school ervaart
- In de oudertevredenheidspeiling en medewerkerstevredenheidspeiling komt het thema veiligheidsbeleving van de leerlingen terug.

Analyse van de gegevens

We zijn wel/niet tevreden met de resultaten.

Omdat:

- ..

We hebben de resultaten vergeleken met andere informatiebronnen [beschrijven – zie pagina 8]. De gegevens komen daarmee wel/niet overeen. We verklaren dat als volgt: ...

(Vervolg)acties

De volgende acties waren al in gang gezet:

- ...

Het effect daarvan is:

- ...

De volgende acties zullen gaan plaatsvinden:

- ...

We streven ernaar dat volgend jaar de veiligheidsbeleving is:

- ...

Naam – datum